

KÖNYV, KÖNYVTÁR, ISKOLÁSGYERMEKEK

Olvasásvizsgálat néhány magyarországi délszláv községben

Urosevics Danilo

*

A könyv különböző utjainak vizsgálata a könyvtárosok kedvelt kutatási témái közé tartoznak. Ilyen tárgyú közleményeket szívesen és érdeklődéssel olvasnak a szaklapokban.

Az elmúlt 10 évben a magyar szakirodalom is bőven foglalkozott az olvasásvizsgálatok eredményeivel, módszereivel egyaránt.

Az országos arányú felmérések és elemzések a könyv terjedésének fő utvonalait lényegében "feltérképezték". Nem látjuk azonban még tisztán a "mellékutak" és "ösvények" vonulatát. Pedig a megbízható tájékozódáshoz ezeket is pontosan és részletesen fel kell mérnünk.

Az alább közölt szemelvényt, mely egy nagyobb dolgozat része - elsősorban azért közöljük, hogy felhívjuk a figyelmet az "olvasási térképet" teljessé - tehát használhatóvá - tevő speciális területek vizsgálatának fontosságára.

A vizsgálatot a szerző négy délszlávok-lakta község (Battonya, Katymár, Gora és Hercegszántó) 7. és 8. osztályos tanulóival végezte. Az iskolákban az oktatás kétnyelvű. A zömében termelőszövetkezeti tagok gyermekei (csak néhány közülük munkás, pedagógus) közül 70 százalék tovább akar tanulni (gimnáziumban, szakiskolában, technikumban).

A vizsgálatok részben kérdőívekkel, részben beszélgetések segítségével történtek. Az összegyűjtött adatokat a szerző fénylukkártyával dolgozta fel. Ugy látszik, hogy ez a módszer ilyen kis mennyiség esetében is alkalmazható, mert megkönnyíti a gyűjtött adatok igen változatos vázolását. Sok esetben - már az ilyen csekély számú adathál is - a hagyományos "strigulázó" módszer járhatatlan (de legalábbis "göröngyös") utnak tűnik.

Elsősorban azt akartuk megtudni, hogy a tanulók használják-e - és ha igen,

milyen mértékben használják- a könyvtárakat. Milyen támogatást és lehetőséget nyújtanak a könyvtárak tudásuk kiszélesítéséhez és elmélyítéséhez?

Minden megkérdezett tanuló tagja a könyvtárnak; ezt mutatja az első számú táblázat. Negyvenketten csak az iskolai, egy pedig csak a köz-

1. TÁBLÁZAT

Osztályok és nemek szerint	Könyvtári tagság szerint					Összesen
	Iskolai össz.	Közművelődési	Csak iskolai	Csak közm.	Mindkét kvtár tagja	
7 fiu	28	7	21	-	7	28
7 leány	11	7	5	1	6	12
8 fiu	15	2	13	-	2	15
8 leány	7	4	3	-	4	17
Összesen:	61	20	42	1	19	62
%	98,3%	32,2%	67,7%	1,7%	30,0%	100 %

ségi könyvtárat látogatja, tizenkilencen mindkét könyvtárba beiratkoztak. Tehát 61 tanuló -98,3%- az iskolai és 20 tanuló -32,2%- a községi könyvtár tagja.

A kötelező olvasmányokat -de az egyéb könyvek zömét is- a tanulók 87,1%-a (54 fő) az iskolai könyvtárból olvassa (2.sz. táblázat). A közmű-

2. TÁBLÁZAT

Osztályok és nemek szerint	A kötelező olvasmányokat kapja				Összesen
	Iskolai kvtárból	Községi kvtárból	Egyéb közm. ktárból	Családi kvtárból	
7 fiu	25	2	-	1	28
7 leány	10	1	1	-	12
8 fiu	13	2	-	-	15
8 leány	6	-	1	-	7
Összesen	54	5	2	1	62
%	87,1%	8,1%	3,1%	1,7%	100 %

velődési könyvtárakból csupán a diákok 8,1%-a szerzi be a kötelező olvasmányokat (két tanuló a bajai közművelődési könyvtárhoz fordult ezekért a könyvekért.) Csupán egy tanuló nyilatkozott, hogy otthon is rendelkezik a szükséges kö-

telező olvasmányokkal. (Ez is jelzi a családi könyvtárak rendkívül gyenge állapotát; erről későbbben még részletesebben lesz szó.)

Ki segít a gyerekeknek a könyvek kiválasztásában, ki irányítja olvasásukat? A válaszokból világosan kitűnik, hogy nagyon kevés segítséget kapnak e téren.

A harmadik táblázat tanúsága szerint a szüleiktől 16,2%, a tanítóktól, illetve

3. TÁBLÁZAT

Ki segít a kiválasztásban	7. osztály		8. osztály		Össze- sen	%
	fiú	leány	fiú	leány		
Szülő	4	3	2	1	10	16,2%
Tanító	3	1	1	1	6	9,6%
Senki	21	8	12	5	46	74,2%
Összesen	28	12	15	7	62	100 %

a könyvtárosoktól pusztán 9,6% kap tanácsot. Tehát a tanulók 74,2%-át senki sem segíti e téren; sajátmagukra vannak utalva, hogy kiválasszák, hogy mit és mennyit olvassanak.

A szülők által segített tanulók alacsony száma bizonyos mértékig érthető, sokkal sajnálatosabb az, hogy a tanítók is igen kevés eligazítást nyújtanak.

A kérdőíven hat műfajt soroltunk fel: történelmi regény, mese, utleírás, vers, kalandos-fantasztikus regény. Külön kategóriába vettük fel a szindarabokat. Azért állapítottuk meg ezeket a csoportokat, mert szerb-horvát nyelven ezek találhatóak meg leginkább a vizsgált falvak iskolai könyvtáraiban.

A válaszok alapján (4.táblázat) megállapíthattuk, hogy az érdeklődés élvonalában a történelmi regények szerepelnek; ezeket a tanulók 48,4%-a olvassa szívesen. A második helyen állnak a mesék, 25,8% olvassa ezeket szívesen. Utána sorrendben következnek a kalandos-fantasztikus regények (11,3%), az utleírások (6,4%), a szindarabok (4,8%). A "sereghajtó" műfaj a vers a rendkívül szerény 3,3%-al.

Az érdeklődés nemek szerinti megoszlását ugyancsak a 4. táblázat mutatja. Feltűnő az, hogy a fiúk egyáltalában nem mutatnak érdeklődést a versek iránt.

4. TÁBLÁZAT

Műfajok	7. osztály		8. osztály		Össze- sen	%
	fiu	leány	fiu	leány		
Tört. regény	12	6	7	5	30	48,4%
Utleírás	2	-	1	1	4	6,4%
Mese	10	3	3	-	16	25,8%
Vers	-	2	-	-	2	3,3%
Szindarab	1	1	1	-	3	4,8%
Kalandos- fantasztikus	3	-	3	1	7	11,3%
Összesen	28	12	15	7	62	100 %

"Az olvasott könyvekben szereplő személyek közül kit tekintesz eszményképednek", ez volt a következő kérdésünk. Az 5. táblázat azt mutatja, hogy a történelmi hősök állanak az élen.

5. TÁBLÁZAT

Eszménykép	7. osztály		8. osztály		Össze- sen
	fiu	leány	fiu	leány	
Tört. hősök	20	7	10	1	38
Irók	3	2	1	-	6
Gyermek hősök	5	2	4	4	15
Női hősök	-	1	-	2	3
Összesen	28	12	15	7	62

A történelmi hősöket eszményképként választott 38 tanuló azonban nemcsak a történelmi regényekből táplálja "történelmi" hős-ideálját; közülük 12 legszivesebben meséket olvas. Ugyancsak érdekes az is, hogy az 5. táblázatban feltüntetett 15 tanuló közül aki ideáljának a "gyermekhősöket" választotta, a 6. táblázatból láthatóan 10 a történelmi regények olvasását részesíti előnyben.

6. TÁBLÁZAT

Eszménykép	Az olvasmányok műfajai szerint (A 4. táblázat felosztása alapján)						Ösz- sze- sen
	Tört. regény	Utle- írás	Mese	Vers	Szinda- rab	Kaland- fant.	
Tört. hősök	15	3	12	1	2	5	38
Irók	2	-	1	1	1	1	6
Gyermek hősök	10	1	3	-	-	1	15
Női hősök	3	-	-	-	-	-	3
Összesen	30	4	16	2	3	7	62

A megvizsgált falvakban -de egyéb adatok azt mutatják, hogy más délszláv településeken is- a könyvtárak szerb-horvát nyelvű könyvállománya rendkívül gyenge. Különösen szembetűnő ez a hiányosság az iskolai könyvtárakban, melyek a tanulók olvasmány-ellátásának fő támaszai, de megmutatkozik ez a fogyatékoság a közművelődési könyvtárakban is.

Most nem az egyes könyvtárak állományának elemzése felől igyekszünk az állomány alapvető gyengéire mutatni, hanem ismét a könyvtárak felhasználása felől közelítjük meg a kérdést.

Ahogy a 7. táblázatból kitűnik, 18 tanuló (tehát 29 százalék) egyetlen könyvet sem olvasott anyanyelvén. További 23 tanuló (37,1%) csak 1-2 könyvet, 17 tanuló (27,1%) 3-6 könyvet, két tanuló 11-15 szerb-horvát nyelvű könyvet olvasott. A 62 tanuló közül csupán egyetlen olyan volt, aki több mint 15 könyvet olvasott el anyanyelvén. A tanulók tehát évenként átlagosan 1 vagy 2 könyvet olvasnak el.

7. TÁBLÁZAT

Osztályok és nemek szerint	Szerb-horvát nyelvű könyvet olvasott tanulók száma						Ösz- sze- sen
	0	1-2	3-6	7-10	11-15	16-	
7 fiú	6	11	8	1	1	1	28
7 leány	1	4	7	-	-	-	12
8 fiú	8	5	1	-	1	-	15
8 leány	3	3	1	-	-	-	7
Összesen	18	23	17	1	2	1	62
%	29 %	37 %	27,2%	1,7%	3,4%	1,7%	100 %

Ha ezt az adatot összevetjük a hasonló életkorú falusi gyermekek olvasas-
statisztikájával, igen lehangoló képet kapunk: ugyanis a -nemzetközi- statisztikai
adatok arról tanuskodnak, hogy a hasonló életkorú falusi gyermekek havonta
2-4 könyvet olvasnak.

Valamivel jobb a helyzet a magyar nyelvű könyvek olvasása tekintetében.
Ahogyan a 7/a táblázatból láthatjuk, azok a tanulók is olvastak legalább 1-2

7/a TÁBLÁZAT

Osztályok és nemek szerint	Magyar nyelvű könyvet olvasott tanulók száma						Ösz- sze- sen
	0	1-2	3-6	7-10	11-15	16-	
7 fiú	-	11	12	2	1	2	28
7 leány	-	3	2	3	2	2	12
8 fiú	-	6	2	5	2	-	15
8 leány	-	-	2	2	-	3	7
Összesen	-	20	18	12	5	7	62
%	-	32,2%	29 %	19,4%	8,1%	11,3%	100 %

könyvet magyarul, akik szerb-horvát nyelven egyetlen könyvet sem olvastak az
elmúlt évben. Olyan tanuló nincs, aki ne olvasott volna egyetlen magyar könyvet
sem. Legtöbben azonban (32,2%) csak 1-2 könyvet olvastak, de nem alacsony
azoknak a száma sem, akik 3-6 vagy 7-10 könyvet olvastak. Míg a szerb-hor-
vát nyelvű könyveknél egyetlen tanuló volt csak, aki 15 könyvnél többet olva-
sott el, itt 7 ilyen akad (13%). Ez azt jelenti, hogy a magyar könyvek esetében
az éves átlag 3-6 könyv. Ha az előbbi átlagot tekintjük, akkor ezzel sem le-
hetünk elégedettek, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy ugyanezekben a fal-
vakban a magyar iskolába járó tanulók sokkal többet olvasnak, átlagosan ha-
vonta 1-2 könyvet.

Bizonyára nehéz megkivánni a délszláv szülőktől, hogy gyermekeiket olva-
sásra rászoktassák, amikor ők sem tagjai a könyvtáraknak és nem is vásárol-
nak könyveket. Az, hogy a délszláv dolgozók nagyon keveset olvasnak, külö-
nösen anyanyelvükön, azt elsősorban a hosszú évtizedes elnyomásnak és el-
nemzetietlenségüknek tudható be.

A 8. sz. táblázatból kitűnik, hogy szerb-horvát nyelvű könyv a tanulók otthonában rendkívül kevés. A 62 tanuló közül 14 (22,6%) azt válaszolta, hogy otthon egyetlen szerb-horvát nyelvű könyvük sincs. 25 tanulónál (40,3%) 1-5 ilyen könyv volt, ami a felmért tanulók átlagának felel meg. Csak egyetlen háznál (egy pedagógus családnál) volt 50-nél több szerb-horvát nyelvű könyv.

8. TÁBLÁZAT

Osz- tályok és nemek szerint	Az otthon lévő könyvek száma	Szerb-horvát nyelvű családi könyvtár a tanulók száma szerint					Ösz- sze- sen	
		0	1-5	6-10	11-20	21-50		50
7 fiú		4	13	3	5	3	-	28
7 leány		2	6	3	1	-	-	12
8 fiú		6	3	2	3	-	1	15
8 leány		2	3	-	2	-	-	7
Összesen		14	25	8	11	3	1	62
%		22,6%	40,3%	12,9%	17,7%	4,8%	1,7%	100 %

A 8/a.sz. táblázat az otthon meglévő magyar nyelvű könyvekről a fenténél valamivel jobb helyzetet mutat. A tanulók 29 százalékának 1-5 magyar

8/a TÁBLÁZAT

Osz- tályok és nemek szerint	Az otthon lévő könyvek száma	Magyar nyelvű családi könyvtár a tanulók száma szerint					Ösz- sze- sen	
		0	1-5	6-10	11-20	21-50		50-
7 fiú		1	9	7	5	5	1	28
7 leány		-	2	4	3	1	2	12
8 fiú		-	5	1	4	3	2	15
8 leány		-	2	1	1	2	1	7
Összesen		1	18	13	13	11	6	62
%		1,7%	29 %	20,8%	20,8%	18 %	9,7%	100 %

nyelvű könyv van otthonában. 20,8 százalékának 6-10 illetve 11-20 magyar könyve van, sőt 6 családnál több mint 50 magyar nyelvű könyvet találunk.

A családi "könyvállomány" jelentőségét kívánjuk hangsúlyozni a 9. és 10. sz. táblázattal. Itt megkíséreltük (a 7, 7/a, 8, 8/a, valamint az 1. táblázatok adatainak kombinálásával) az olvasás intenzitását szembesíteni az otthoni "könyv-

9. TÁBLÁZAT

	Egy év alatt elolvasott könyvek száma szerb-horvát nyelven						Össze- sen
	0	1-2	3-6	7-10	11-15	15-	
Akinek nincs otthon könyve	9	4	1	-	-	-	14
isk. ktárat látogatja	9	3	-	-	-	-	12
közm. ktárat látogatja	-	1	1	-	-	-	2
Akinek otthon 1-5 könyve van	8	10	7	-	-	-	25
isk. ktárat látogatja	6	7	5	-	-	-	18
közm. ktárat látogatja	2	3	2	-	-	-	7
Akinek otthon 6-10 könyve van	-	5	2	-	1	-	8
isk. ktárat látogatja	-	4	2	-	1	-	5
közm. ktárat látogatja	-	1	-	-	-	-	3
Akinek otthon 11-20 könyve van	1	3	6	1	-	-	11
isk. ktárat látogatja	-	2	2	1	-	-	5
közm. ktárat látogatja	1	1	4	-	-	-	6
Akinek otthon 21-50 könyve van	-	-	1	-	1	1	3
isk. ktárat látogatja	-	-	1	-	1	-	2
közm. ktárat látogatja	-	-	-	-	-	1	1
Akinek otthon 50 fölött van könyve	-	1	-	-	-	-	1
isk. ktárat látogatja	-	1	-	-	-	-	1
közm. ktárat látogatja	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	18	23	17	1	2	1	62
Összesen isk. ktárat látogatja	15	17	8	1	2	-	43
Összesen közm. ktárat látogatja	3	6	9	-	-	1	19

10. TÁBLÁZAT

	Egy év alatt elolvasott könyvek száma magyar nyelven						Össze- sen
	0	1-2	3-6	7-10	11-15	15-	
Akinek nincs otthon könyve	-	1	-	-	-	-	1
isk. ktárat látogatja	-	1	-	-	-	-	1
közm. ktárat látogatja	-	-	-	-	-	-	-
Akinek otthon 1-5 könyve van	-	12	6	-	-	-	18
isk. ktárat látogatja	-	10	5	-	-	-	15
közm. ktárat látogatja	-	2	1	-	-	-	3
Akinek otthon 6-10 könyve van	-	5	5	3	-	-	13
isk. ktárat látogatja	-	4	2	1	-	-	7
közm. ktárat látogatja	-	1	3	2	-	-	6
Akinek otthon 11-20 könyve van	-	2	3	5	2	1	13
isk. ktárat látogatja	-	2	3	4	-	1	10
közm. ktárat látogatja	-	-	-	1	2	-	3
Akinek otthon 21-50 könyve van	-	-	4	1	2	4	11
isk. ktárat látogatja	-	-	2	1	2	1	6
közm. ktárat látogatja	-	-	2	-	-	3	5
Akinek otthon 50 fölött van könyve	-	-	-	3	1	2	6
isk. ktárat látogatja	-	-	-	3	-	-	3
közm. ktárat látogatja	-	-	-	-	1	2	3
Összesen	-	20	18	12	5	7	62
Összesen isk. ktárat látogatja	-	17	12	9	2	2	42
Összesen közm. ktárat látogatja	-	3	6	3	3	5	20

állomány" nagyságával. Ez a szembeállítás két dologra is utal:

1. a nagyobb számú otthoni könyv növeli az olvasási kedvet;
2. az intenzívebben olvasó tanulók igényeit egyre kisebb mértékben elégíti ki az iskolai könyvtár; egyre gyakrabban fordulnak -a sajnos ugyancsak gyenge állományú- közművelődési könyvtárhoz.

A 7. és 7/a táblázat megmutatta az olvasás intenzitását a szerb-horvát és a magyar nyelvű könyvekkel kapcsolatban. Érdekes azonban az is, hogy egyik és másik nyelven mit olvastak a tanulók!

Magyar nyelven az alábbi 8 mű között a következőképpen oszlott meg az érdeklődés:

1. Gárdonyi Géza: Egri csillagok	31 tanuló	50	%
2. Jókai Mór: Kőszívű ember fiai	29 "	46,8	"
3. Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig	16 "	25,8	"
4. Móra Ferenc: Kincskereső Kisködmön	15 "	24,2	"
5. Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk	14 "	22,5	"
6. Jókai Mór: Aranyember	10 "	16,1	"
7. Jókai Mór: Szegény gazdagok	6 "	9,6	"
8. Tatai Sándor: Puskák és galambok	5 "	8	"

A szerb-horvát nyelvű könyvekről az alábbi "ranglista" alakult ki:

1. Brlić Ivana: Šegrt Hlapić	19 tanuló	30,5	%
2. Šenoa Avgust: Seljačka buna	18 "	29,	"
3. Zmaj Jovanović Jovan: Odabrane pesme	16 "	25,8	"
4. Veselinović Janko: Hajduk Stanko	12 "	19,3	"
5. Srpske narodne pesme	10 "	16,1	"
6. Obradović Dositej: Basne	7 "	11,3	"
7. Šenoa Avgust: Zlatarevo zlato	6 "	9,6	"
8. Andrić Ivo: Na Drini cuprija	5 "	8,1	"

A mindkét nyelvű könyvek aránylag gyér olvasottsága után a folyóiratok és napilapok iránti érdeklődés lényegesen kedvezőbb képet mutat:

1. Gyermekujtságok	61 tanuló	98,3	%
2. Napilapok	41 "	66,1	"
3. Képes ujságok	38 "	61,3	"
4. Politikai folyóiratok	34 "	54,8	"
5. Egyéb lapok	26 "	41,9	"

Igen pozitív, hogy a tanulók nemcsak a gyermekujtságokat olvassák rendszeresen, hanem szép számban a napilapokat és a politikai folyóiratokat is. Ez arról tanuskodik, hogy szüleik is rendszeres olvasói a napsajtónak, sok esetben nemcsak egy, hanem több ujságot is olvasnak.

Különm ki kell emelni a fenti összképből a "Narodne Novine" (szerb-horváth nyelven hetenként megjelenő hírlap) olvasottságát. Ez az ujság alapvetően fontos szerepet játszik a nemzeti kultúra, az anyanyelv ápolásában, egyre kedveltebb és keresettebb lesz a délszlávoknál. Ezt bizonyítja az, hogy a megkérdezett 62 tanuló közül csak 13 jelentette ki, hogy nem olvassa rendszeresen a Narodne Novine-t.

A tanulók körében az ujság közkedveltségének egyik oka az, hogy "Pionirska Danica" c. úttörő mellékletét rendkívül érdekesen, gazdag tartalommal szerkesztik. Bátran elmondhatjuk, hogy pillanatnyilag az ifjuság anyanyelvű kul-

turájának ez a legjobb -ha nem az egyetlen- eszköze. Jó és élő kiegészítő anyagot ad a kötelező olvasmányokhoz is.

Végül az anyanyelvi kulturáról rajzolt kép kiegészítéséhez tartozik arra a kérdésre adott válasz is, hogy a tanulók milyen nyelven beszélnek, olvasnak és írnak könnyebben és szívesebben.

11. TÁBLÁZAT

Osztály és nemek szerint	Melyik nyelvet használják könnyebben			Összesen
	szerb-horvát	magyar	mindkettő	
7 fiú	10	17	1	28
7 leány	4	8	-	12
8 fiú	3	12	-	15
8 leány	-	4	3	7
Összesen	17	41	4	62
%	27,6%	66 %	6,4%	100 %

Mivel a közölt adatok túlnyomó része az olvasás kérdésére vonatkozik, az oktatással kapcsolatban nem kívánok itt messzebbmenő következtetésekre bocsátkozni. Mégis -hiszen iskolás gyerekekről volt szó- néhány megjegyzés ezzel kapcsolatban is ide kívánczok:

a/ az elvileg helyes és szükséges kétnyelvű oktatás a gyakorlatban több és bonyolultabb problémát okoz, mint ahogy ezt várták;

b/ a csak tankönyvekre alapozó oktatás -és az említett községek iskoláiban ez a szerb-horvát nyelvű könyvek hiányában fokozott mértékben érvényesül- a megfelelő mennyiségű és minőségi olvasmányanyag élménye és a kiegészítő ismeretek hiánya az oktatási munka eredményét nagymértékben korlátozza.

Ebből a megállapításból -és a fentebb vázolt helyzetképből is- a délszláv községek könyvtárügyében, a könyvtárak ellátottságával kapcsolatban nem egy megoldandó és megoldható feladatot látunk. Ezek közül az alábbiakat emeljük ki:

A kétnyelvű iskolák speciális helyzetére való tekintettel mindenképpen lehetőséget kell adni az igazgatónak arra, hogy -a rendelkezésre álló szerény kereteken belül- önállóan állapítsa meg mennyi és milyen könyvet vásárolja-

nak. Hiszen az igazgató ismeri a legjobban iskolájának szükségleteit. Továbbá szükséges volna, hogy az illetékes megyei vagy járási tanácsok erre a célra minél sürgősebben külön összegeket bocsássanak rendelkezésre, - ahogyan ezt már néhány megyei tanács megtette azokban a megyékben, ahol délszlávok élnek. Itt ezeket az összegeket a helyi közművelődési könyvtárak rendelkezésére bocsátották a szerbhorvát könyvek beszerzésére.

Miután a helyi közművelődési könyvtárakban nincsen megfelelő számú szerb-horvát nyelvű könyv, célszerűnek találjuk, hogy ezek állománya egysüljön az iskolai könyvtárak állományával.

Ez azért is fontos, mert már néhány községi tanács (pl. Bács megyében, ahol nemzetiségek élnek,) határozatot hozott, hogy 1967-től kezdődően a helyi közművelődési könyvtárak végezzék a könyv beszerzését, olyan arányban, amilyen arányban a községben nemzetiségek élnek. Miután ilyen kevés szerb-horvát nyelvű könyv nem elégíthette ki az olvasók igényeit sem a közművelődési, sem pedig az iskolai könyvtárakban, hasznos volna, ha ezeket a könyveket a kétnyelvű iskolák könyvtáraiban helyeznék el. Ez azért látszik előnyösnek, mert ezeket a könyveket jelenleg elsősorban a tanulók veszik igénybe, így viszont a tanulók szülei is kapcsolatba kerülhetnének a könyvekkel.

Ernek a gondolatnak megvalósításához megvannak az objektív feltételek, miután a községek, ahol kétnyelvű iskolák működnek, nagyközségek, ezért a közművelődési könyvtárak sem jelentéktelenek. Bizonyára szívesen fogadnák el azt a javaslatot, hogy a kétnyelvű iskola keretén belül alapítsanak fiókot, ahol a szerb-horvát nyelvű könyveket elhelyeznék. Ezáltal megoldódna az egyik égető probléma: a délszláv gyermekeknek a kétnyelvű iskolákban a jövőben nagyobb könyvválaszték állna rendelkezésükre, könnyebben jutnának a szükséges könyvekhez, ami bizonyára befolyást gyakorolna a tanítás szintjére, ugyanakkor pedig a délszláv dolgozók nagyobb száma barátkozna meg anyanyelvén írt könyvekkel.